

Regiodag Zoetwater Oost-Nederland en Rivierengebied: operationeel waterbeheer voorbereiden op klimaatverandering

Op donderdag 9 december vond met ruim 50 deelnemers de derde online regiodag van Slim Watermanagement van dit jaar plaats. Deze keer ging het om een gezamenlijk webinar van de regio's Zoetwater Oost-Nederland (ZON) en Rivierengebied (RG). Samenwerking was ook hier een belangrijk thema. Voor spannende vraagstukken als gevolg van de klimaatverandering hebben we elkaar als waterbeheerders immers meer dan ooit nodig.

Dagvoorzitter Norbert Cremers (Rijkswaterstaat) trapt het interactieve programma af met een gesprek met twee waterschapsdirecteuren: Jacob Knoops (Waterschap Rivierenland) en Richard Andringa (Waterschap Vechtstromen). Beiden hebben zitting in het landelijke directeurenoverleg Slim Watermanagement en zien daar de meerwaarde van samenwerking – in de regio én regio-overstijgend. 'Rivierenland is een verdeelstation van water', vertelt Jacob. 'Tot nu toe hebben we hier weinig problemen om voldoende water af te voeren of binnen te laten. Maar de laatste jaren krijgen we door klimaatverandering wel te maken met droogte en problemen met de waterkwaliteit, zoals blauwalg. Om het water ook in de toekomst goed te blijven verdelen, moeten we solidair zijn met alle waterbeheerders. Van nature werken we al goed samen, zowel de waterschappen onderling als met Rijkswaterstaat. Maar nu er spannende vraagstukken aankomen, is het extra belangrijk dat we samen overleggen hoe we hier het beste met elkaar uitkomen.'

Van papier naar praktijk

Samenwerking in de regio's op operationeel niveau is de grote kracht om de watersystemen optimaal te benutten, benadrukt Richard. 'Operationeel waterbeheer binnen de bestaande afspraken staat centraal. Slim Watermanagement heeft al concrete resultaten opgeleverd. We hebben redeneerlijnen om te beoordelen wanneer je water waar naartoe kunt leiden om te voorkomen dat we de verdringsreeks eerder moeten inzetten. Slim Watermanagement is in de praktijk begonnen en nu is het zaak om weer van papier naar de praktijk terug te gaan. Alles wat ontwikkeld is borgen en vervolgens investeren in het met elkaar echt blijven gebruiken van al die mooie ideeën.'

Houd elkaar scherp

Reacties uit het publiek maken duidelijk dat er nog uitdagingen in het gebied liggen. Water vasthouden is lastig wanneer het vanzelf weer wegsijpelt naar de Waal. Wat is hieraan te doen? Jacob: 'Dit illustreert precies waar Slim Watermanagement voor is. Samen de zin en onzin van elkaar scheiden en bepalen wat werkt.' Richard: 'Houd ons directeuren ook scherp en blijf in gesprek. Focus op de opgave en geniet van het goede werk wat jullie samen doen.'

Samenwerken

Uit een korte poll blijkt dat de waterschappen en Rijkswaterstaat goed vertegenwoordigd zijn bij deze regiodag. Een handvol deelnemers woont het webinar bij namens een provincie of

adviesbureau. Vele aanwezigen hebben al lange tijd ervaring met waterbeheer, eentje zelfs meer dan dertig jaar. Daarbij worden de historische overstromingen van de Maas in 1993 en 1995 in herinnering gebracht. 'Toen stond het water ons letterlijk aan de lippen.' De meeste aanwezigen zijn nog maar relatief kort betrokken bij Slim Watermanagement. Het belang van vraagstukken gezamenlijk oppakken neemt de laatste jaren duidelijk toe. Ook bij de open vraag wat deze bijeenkomst bij je oproept, is 'samenwerken' het centrale begrip.

Als je aan Slim Watermanagement Zoetwater Oost-Nederland/ Rivierengebied denkt, wat roept dat bij jou op?

Keynote Edwin Büscher (KNMI): clusterbuien Zuid-Limburg

Het toenemende belang van Slim Watermanagement heeft veel te maken met de klimaatverandering. Meteoroloog Edwin Büscher van het KNMI bespreekt in zijn keynote een recent voorbeeld daarvan: de extreme neerslag die afgelopen juli zorgde voor hevige overstromingen in de Eifel, de Ardennen en Zuid-Limburg. Hier hadden we te maken met zogeheten clusterbuien: door een afsnoering van een lagedrukgebied bleef het in een relatief klein gebied urenlang zwaar regenen. Edwin legt uit dat deze buien wel bewegen, maar zich nauwelijks verplaatsen doordat er aan de flanken steeds nieuwe buien bijkomen. 'Met de regen valt koude lucht naar beneden en op de randen van deze zogeheten koude poelen, stijgt vochtige warme lucht op die weer een bui vormt. De huidige weermodellen hebben moeite om de exacte plek van een clusterbui te bepalen en kunnen dit maar een paar uur van tevoren.'

Klimaatverandering: droger én intensievere neerslag

Edwin geeft aan dat de opwarming van de aarde volgens recent onderzoek niet alleen zorgt voor drogere perioden, maar ook voor meer van dit soort intensievere neerslag – en dan ook over grotere gebieden. 'Meer droogte – hogere temperaturen – versterkt dit effect nog eens. Per graad opwarming tot wel 10% meer intensiteit van een bui. Voor waterbeheerders is het dan ook belangrijk

dat we dit soort extreme neerslag zo vroeg mogelijk zien aankomen om tijdig passende maatregelen in werking te zetten. Daarom wordt in samenwerking met Slim Watermanagement meer statistiek ingebracht: het inzichtelijk maken van de kans dat een bepaalde drempelwaarde lokaal overschreden wordt.'

Meteorologische data verbinden aan waterbeheer

De waterbeheerders uit het publiek willen graag weten hoe lang van tevoren duidelijk is dat er grote kans is op extreme neerslag. Dat hangt volgens Edwin af van hoe grootschalig de buien zijn. 'Dat er in de Eifel en de Ardennen veel regen zou vallen, was al vijf dagen zichtbaar in de modellen – waar exact gaf het model niet aan. Wanneer je echter naar de kans keek, zag je voor een bepaald gebied steeds hogere waarden. Maatregelen zou je kunnen afstemmen op die kansen. Bijvoorbeeld door alvast maatregelen met minder impact te nemen en de fijnmaziger weermodellen eerder al te draaien. Ook is het slim om verbinding te leggen tussen de meteorologische data en de informatiesystemen van waterbeheerders, bijvoorbeeld door een alarmering toe te voegen in de informatieschermen van Slim Watermanagement.'

Breakouts

Na de keynote is er weer ruimte voor de verbindende kracht van Slim Watermanagement. In korte breakout-sessies krijgen de deelnemers van verschillende regio's en organisaties de kans om elkaar in kleine groepjes beter te leren kennen. Vervolgens splitst de groep opnieuw voor parallelle inhoudelijke deelsessies om ook de inhoud van Slim Watermanagement beter te leren kennen. Iedereen volgt twee van in totaal vier onderwerpen.

Waterprognose tool

Arie de Niet (Witteveen+Bos) presenteert in zijn deelsessie de watervraagprognose tool. Ook gaat hij in op de waterdistributietool. De watervraagprognose tool is ontwikkeld naar aanleiding van de droogte in 2018 om inzicht te krijgen in de opbouw van de watervraag zes weken vooruit. De tool levert operationele beslisinformatie om in tijden van droogte het schaarse water samen eerlijk te verdelen. Mooi is dat je met de tool niet alleen vooruit, maar ook terug in de tijd kunt kijken naar de periode 2018-2020.

Handelingsperspectief Nederrijn-Lek

Meike Coonen (HydroLogic) beschrijft in haar deelsessie de actualisatie van het handelingsperspectief voor de waterverdeling bij de Nederrijn en de Lek. Wat is er nog mogelijk als de drie stuwen in dit gebied – Driel, Hagestein en Amerongen – dicht staan? Ze schetst verschillende scenario's op basis van de wateraanvoer bij Lobith, de inlaatbehoefte en de watervraag. 'In dit handelingsperspectief gaat het nog puur om de technische mogelijkheden', vertelt Meike. 'Een redeneerlijn moet vervolgens helpen om op het juiste moment de juiste strategie te kiezen.' De deelnemers hebben vragen over het effect van de verschillende keuzes op andere regio's, zoals verzilting van het Noordzeekanaal en lage waterstanden op de Waal. Dit soort bovenregionale beleidsrijke aspecten moeten meegenomen worden in andere programma's, zoals Integraal Riviermanagement (IRM) en de Klimaatbestendige Zoetwatervoorziening Hoofdwatersysteem (KZH).

Klimaatbestendige Zoetwatervoorziening Hoofdwatersysteem

Koen van der Werff (Rijkswaterstaat), programmamanager Klimaatbestendige Zoetwatervoorziening Hoofdwatersysteem (KZH) legt in zijn deelsessie uit dat de KZH een strategie in ontwikkeling is om tot 2050 te voorkomen dat er grote ingrepen in de infrastructuur nodig zijn voor het op orde houden van de zoetwatervoorziening als gevolg van de klimaatverandering en bijbehorende droogte. 'Niks doen leidt onvermijdelijk tot problemen en is geen optie, dus kiezen we nu voor zoetwater opslaan in strategische zoetwaterbuffers, voor zoetwaterzones en slimmer verdelen.' De vraag is wel wat het effect is van een snellere zeespiegelstijging en uitschuring van de bodem van de Waal. 'Wat dat betreft ligt er ook nog onderzoek voor ons', geeft Koen aan. 'Het is dan ook zaak om de strategie in fases te implementeren, eerst kleinschalig te oefenen en op basis daarvan besluiten te nemen.'

Evaluatie stuw Driel

Daniël van Putten (Rijkswaterstaat) vertelt in zijn deelsessie dat er onderzoek nodig is om te achterhalen of het huidige – vijftig jaar oude – stuwregime bij Driel nog wel voldoet voor voldoende zoetwater voor het IJsselmeer en voor de scheepvaart (vaardiepte) op de IJssel. Door bodemerosie in de Rijntakken verandert de werking van het watersysteem. Bij laagwater trekt veel water naar de Waal. Door klimaatverandering krijgen we vaker met laagwater te maken en neemt de watervraag in Nederland toe. Het onderzoek moet uitwijzen hoe goed de sturing bij Driel dan nog werkt en welke mogelijkheden er zijn om het stuwprogramma aan te passen.

Waterbeheer: samenwerken aan de toekomst

Tot slot blijkt in een korte terugblik op deze regiodag dat de deelnemers blij zijn met de combinatie van duidelijke inhoudelijke presentaties en breakouts om elkaar te leren kennen. Wel is er nog meer behoefte aan interactie, kennisuitwisseling, kruisbestuiving en ontspanning tussendoor. Dat is digitaal helaas moeilijker te organiseren. In ieder geval wordt duidelijk dat Slim Watermanagement heel nuttig is, maar dat er voor de toekomst nog veel werk aan de winkel is waarbij allerlei verschillende belangen afgewogen moeten worden. Daarom is het goed dat we de komende jaren – in de tweede planperiode van Slim Watermanagement – tijd en geld investeren in het verder uitbouwen van de mogelijkheden om goed handen en voeten te geven aan de kansen die Slim Watermanagement ons biedt om het operationeel waterbeheer voor de toekomst goed vorm te geven.